

felemésztdött, és így a pénzügyi összeomlás szélén állt. A két gyár közötti kapcsolat régi keletű volt. Alapításában ugyanis annak idején 1867-ben Trefort Ágoston és Ybl Miklós mellett még Ganz Ábrahám is részt vett, bár annak megnyitását már nem érte meg. A két gyár egyesítése után a vállalkozás a Ganz Vagon- és Gépgyár néven működött tovább (1959. január 1. után ebből lett a Ganz-Mávag Mozdony-, Vagon- és Gépgyár). A két gyár egyesítése után a budai régi Ganz-gyárat Törzsgyárnak nevezték.

Mechwart az 1872-ben társává lett Gulden Gyula mérnökkel együtt gondoskodott a kéregöntésű vasúti kerekek és egyéb vasúti termékek, valamint a hengerszékek gyártásán kívül egy kiegészítő tevékenységről is. Így a porosz-francia háború utáni háborús hangulatban kéregöntésű gránátokat, torpedókat, valamint polgári célokra vízvezeték- és csatorna-csőveket gyártottak. Mechwart élelétét bizonyítja, hogy az addig még alig ismert elektromosság tanulmányozására és gyakorlati felhasználásának céljára 1878 augusztusában, a szomszédos telken (Kacska u. 18.) elektrotechnikai műhelyt rendezett be, amelynek vezetésével az akkor 25 éves Zipernovszky Károlyt bízta meg. Zipernovszky munkássága kezdetén ív lámpákat készített. Ezekkel oldotta meg az éjszakai gátépítési munkák világítását az árvíz sújtotta Szegeden még 1879-ben. Ebből a kis műhelyből fejlődött ki először az 1881–1882-ben a Fő utca 75. számú telken épített elektromos üzem, majd a Lövőház utcában ma is működő Ganz Villamosság Rt. (Ganz ELEKTRIC). Mechwart Bajorországban született, de megtanult magyarul és egész családjával magyarrá lett. Mechwart a mérnökök és szakmunkások nemzedékének egész sorát nevelte ki. Korábban alig akadt olyan magyar mérnök, aki rövidebb-hosszabb ideig ne dolgozott volna a Ganz-gyárban. Ő tette fogalommá a Ganz-műveket itthon és az egész világban. Előkelő társadalmi állása volt, de sohasem felejtette, hogy egykor ő is igen szegény családból származott. Nagyon megbecsülte munkásait és alkalmazottait. A munka és a munkás megbecsülése, amelyet Mechwart mindig vezérelvén tartott, erősítette ragaszkodását a gyárhoz. Munkásainak lakóházakat építtetett, segélyezési alapot létesített, nyugdíjpénztárt hozott létre.

Nemcsak Mechwart és családja lett magyarrá, de egykori, főleg német munkásokból és mérnökökből álló gárdája is 1899-re 90%-ban teljesen magyarrá lett. Mechwart a királytól magyar nemességet kapott, „belecskai” előnévvel. Még 1897-ben megkapta a Magyar Tudományos Akadémia nagydíját, az ún. Warrmann-díjat. Mechwart András korszakos jelentőségű életpályája, mely szorosan összeforrott a Ganz-vállalattal, 1907. június 14-én lezárult.

Az ipartörténeti érdekességeken túlmenően két értékből álló, ritka numizmatikai emléket őrzünk e korból. Alkalmazásának körülményeit pontosan nem ismerjük, azonban az OFEN felirat a budai Törzsgyárra utal. Valószínűleg „jancsibankóként” funkcionált, tehát munkabér-kiegészítésként adott „vásárlási utalvány” (= *bon*) volt.

Leitner Sándor–Tóth József–dr. Zombori Lajos

Felhasznált irodalom: Vasárnapi Újság 1899. és 1907. évfolyamai. – A Magyar Mérnök- és Építészegylet közleményei 1866., 1913. évfolyamok. – *Pénzes István:* Műszaki nagyjaink. – *Berlász Jenő:* A Ganz-gyárak 100 éves története 1844–1896. – Mechwart-album 1859–1899. – *Anton Eichleiter:* Selbstbiographie 1831–1901. – *Tóth Lajos:* Cégnagyjaink. – A budavári evangélikus egyház anyakönyvei. – *Eichleiter* dédunokájának, *Elisabeth Pösel* asszonynak levelei. – Mechwart még ma is élő unokájának szóbeli közlései. – Mechwart dédunokájának közlései az USA-ból. – *Eckhart Ferenc:* A magyar közgazdaság 100 éve 1841–1941. – *Berend T. Iván–Ránki György:* A magyar gazdaság száz éve.

HÍREK

Ragályi Tamás-émlékünnepséget rendezett Edelényben a Magyar Történelmi Társulat Borsod-Abaúj-Zemplén megyei csoportja, valamint az Edelényi Művelődési Központ és Ifjúsági Ház 1989. október 8-án. A tudományos ülésen előadások

hangzottak el Ragályi Tamás (1785–1849) koráról és munkásságáról, majd emlékoszlopot avattak a baljati református temetőben, és gyászistentiszteletet és emlékhangversenyt tartottak Ragályi Tamás tiszteltetére a borsodi református templomban.